

Hmel'nyč'kyj, Instytut ukrai'ns'koi' arheografii' ta dzhereloznavstva NANU, 2011. – 350 s.

8. Ivanova L. G., Ivanchenko R. P. Suspil'no-politychnyj ruh 60–h rr. XIX st. v Ukraї'ni: do problemy stanovlennja ideologii'. – K.: MILP, 2000. – 352 s.

9. Kalakura Ja. S. Ukraї'ns'ka kul'tura: cyvilizacijnyj vymir / Ja. S. Kalakura, O. O. Rafal's'kyj, M. F. Jurij. – K.: IPiEND im. I. F. Kurasa NANU, 2015. – 496 s.

10. Kenevich S. Lelevel'. – M.: Molodaja gvardija, 1970. – 190 s.

11. Kieniewicz S. Revolucyni sojusz polsko-rosyjskie w dobie powstania styczniowego // Związki rewolucjonistów polskich i rosyjskich w XIX wieku. – Wrocław – Krakow – Gdansk, 1972. – S.18–30.

12. Kyrylo–Mefodii' vs'ke tovarystvo. V 3–h tt. – K.: Naukova dumka, 1990. – T.1. – 542 s.; T.3. – 440 s.

13. Kovaljuk Roman. Ukraї'ns'kyj students'kyj ruh na zahidnyh zemljah XIX – XX st. – L'viv: Instytut ukrai'noznavstva NANU, 2001. – 391 s.

14. Kostomarov N. I. Dve russkie narodnosti. Istoricheskie monografii. – SPb.: Obshhestvennaja pol'za, 1863. – T.1. – 504 s.

15. Pis'mo k izdatelju «Kolokol» / Dragomanov M. P. Sobranie sochinenij. – Paris, 1905. – T.2.

16. Poznanski B. S. Vospominanija. – M.: Izdanie «Ukrainskoj zhizni», 1913. – 68 s.

17. Pokazanja i zapiski o pol'skom vosstanii 1863 g. Oskara Avejde. – Moskva–Wrocław: Izd-vo AN SSSR, 1961. – 663 s.

18. Tabis Jan. Polacy na uniwersytecie Kijowskim. 1834–1863. – Krakow, Wyd Lit, 1974. – 179 s.

19. Rosijs'kyj Derzhavnyj Vijs'kovo–istorychnyj arhiv v Moskvi (RDVIAM). – F.801. – Op.80/21.

20. Shimov Ja. Avstro–Vengerskaja imperija. – M.: Izd-vo Jeksmo, 2003. – 608 s.

21. Shporljuk R. Ukraї'na vid impers'koi' peryferii' do suverennoi' derzhavy // Suchasnist'. Literatura, nauka, mystectvo, suspil'ne zhyttja. – 1995. – №2. – S.53–65.

22. Shherbak N. Nacional'ne pytannja v polityci caryzmu u Pravoberezhnij Ukraї'ni (kinec' XVIII – pochatok XX stolittja): Monografija. – K.: PC «Ryzografika», 2005. – 616 s.

23. Central'nyj Derzhavnyj istorychnyj arhiv Ukraї'ny u Kyjevi (CDIAK). – F.442. – Op.811.

Ivanova L. G., candidate historical sciences, Professor of study Department of History of Ukraine Faculty of History Education, National Pedagogical Dragomanov University (Ukraine, Kyiv), ludmylaivanova@ukr.net

The problem of autonomy, centralism and federalism in the Ukrainian–Polish political dialogue

The article deals with the problem of Ukrainian–Polish relations during 1830's and 1860's in the context of European modern nations national recovery and establishment. The emphasis is made on the study of the political dialogue on the form of state organization and the legal status of Ukrainian lands – Right Bank Ukraine and Galicia – in the territorial and administrative system of the renewed Rzecz Pospolita between Ukrainian and Polish liberation movement activists. Moreover, a characteristic of Polish projects on Rzecz Pospolita reconstruction is provided. The Article also reveals the intentions of the Polish establishment to involve Ukrainians into the liberation movement for the Polish state to be reconstructed.

The author shows the attitude of Ukrainian society towards the Polish centralized doctrine, analyzes Polish and Ukrainian versions of the Slavic federalism concept, and discusses the autonomous status of Ukrainian territories within Poland. The article provides an archival material describing the attempts of cooperation and understanding between Polish and Ukrainian peasant students (Kholopomans) of Kyiv University in order to unite two liberation movements in the struggle against the Russian Empire.

The author states that the reason why all the Polish rebellions of the XIXth century failed was non-recognition by their leaders of Ukrainian national modern statehood movement.

Keywords: national revival, identity problem, modern nations, liberation movement, Ukrainian–Polish relations, centralism, autonomy status, All-Slavic federalism.

* * *

УДК 94(477)«.../09»

Шпоть О. С.,
кандидат технічних наук (Україна, Київ),
shpotj@gmail.com

Про місце трипільської культури в процесі формування української нації

Висвітлюється питання стародавньої історії України, етнічне походження творців Трипільської культури та її місце, в процесі формування етнічної основи української нації.

Ключові слова: руси, ілірійці, орії, кіммерійці, сківи, анти.

Досліджуючи окремі археологічні культури, наші історики та археологи не показують взаємозв'язку між ними, підігруючи таким чином Москві, яка прагне утвердити тезу, що в українців стародавньої історії просто не було. Це лише «Велесова книга» [1] вказує нам, що плем'я, яке прийшло з Волині близько 20 тис. р. до н.е., поселилося огнищами на благодатній землі (що утворилася після відходу льодовика) і назвало себе русами, а свою землю – Русь (Мізинська культура). Різке похолодання (9–6 тис. р. до н.е.) змусило плем'я русів переселитися на південь (Південь України, Дон, Кубань, та ін.), де вони продовжили займатися землеробством та скотарством, культивуючи, головним чином, зернові культури (Середньостогівська культура). «Бо Велес навчив землю орати пращурів, так і діємо...» (ВК, 20)¹.

Навчившись орати землю, руси одержали паралельну самоназву – орії. Переселення на Південь України було викликано кліматичною катастрофою. Опинившись в степу, в не зовсім сприятливих для землеробства умовах, руси–орії змушені були більше уваги приділяти скотарству. І досягли значних успіхів.

Приручивши коня і одержавши величезні переваги перед іншими, вони стали комонними, тобто кінними оріями і одержали наступну назву – коморії (кіморії або кіммерійці). Це їх, мешканці Балкан, вперше побачивши вершників, назвали кентаврами (людино–кінь з таврійських степів).

Висвітлюючи історію кіммерійців, офіційна історична наука цілком вірно описує, що кіммерійці воювали проти Урарту, Асирії, захопили значні території Фрігії і Лідії, але називає їх кочовим народом українських степів і відносить до давньоіранського етносу. А от «Велесова книга» (з позиції русів!) визнає кіммерійців своїми предками: «А з того можемо сміятися, бо були кіморії, також отці наші...» (ВК, 6е). Навіть офіційна історія, характеризуючи кіммерійців і сківів, хоч і відносить їх обох до давньоіранського етносу, все ж таки говорить про їх спільність: «Вірогідно, ці два народи деякий час жили поруч. Вони були близькими за походженням, майже однаковими за способом життя, основними галузями господарства, рівнем економічного й соціального розвитку, мали схожі елементи культури» [2, с. 148–149]. «...існує думка, ніби кіммерійці – це історична фікція: такого народу зовсім не існувало, ними були скіфи, між культурою яких і кіммерійською фактично відсутня різниця» [2, с. 148]. «Археологи й

¹ Усі фрагменти із «Велесової книги» наведені за перекладом Б. Яценка. Однак, цитовані тексти «Велесової книги» (ВК) подані за номером дощечки, щоб ці посилання легше було співставити з перекладами «Велесової книги», здійсненими іншими авторами.

собі відзначають неабияку подібність обох культур, причому часом годі визначити, які пам'ятки VIII–VII ст. до н.е. належать киммерійцям, а які скіфам» [3, с. 156]. І, до речі, про «кочовий народ українських степів». Якраз киммерійці «...перші у широких масштабах оволоділи залізобудовною і сталеливарною технікою та відіграли велику роль у поширенні заліза в Європі. Сусідні племена переймали у киммерійців зразки зброї і спорядження верхового коня» [2, с. 148–149]. Наші предки були осілими землеробами з розвинутим скотарством.

Коли через кілька тисяч років (початок 5 тис. до н.е.) руси–орі–кімерії (Середньостогівська культура) почали поширюватися в Середнє Подніпров'я, то там уже розквітала трипільська землеробська культура. «Велесова книга» іменує це населення ільмерцями (ще інша назва – іллірійці): «Хто прийшов пізніше на Руську землю, то і селився серед ільмерців, бо суть братчики наші і подібні до нас і в небезпеці обороняли нас од зла» (ВК, 2а). «Іллірійців там багато осіло і стало огнишанами» (ВК, 5а). «Були не окремі, а з нами злилися і кров свою давали за нас» (ВК, 4г). Слов'янські племена, які повернулися на свою Прабатьківщину, абсолютно мирно і по-дружньому ставилися до іллірійців: «Ми ж їм допомогу давали, і так було. Зілля бо знали робити, посуд, печений у вогнищах, і суть бо гончарі умілі. Землю орати чи худобу доглядати ті бо розуміли. Такі й наші отці суть» (ВК, 2а).

І немає великого значення, чи ільмерці (іллірійці) мали свою мову, чи були вони слов'янами, чи мали спільних з русами богів! Головне, що руси успадкували всі їхні культурні здобутки (кераміка, землеробство), а вони самі розчинилися серед русів: «...й ільмерці залишилися там, і було їх мало, і мову свою лишили, і так були» (ВК, 7е). «... іллірійці були поглинені од нас» (ВК, 7е).

Це дуже важливе свідчення, бо, фактично, таке об'єднання утворило етнічну основу української нації. Це свідчення пояснює і вічне запитання: чому для українців, як окремої нації, характерний різний колір очей? Споконвіку, з любов'ю оспівані в піснях як «...сині очі, я вас бачу...», так і «...карії очі, чорнії брови...». Дехто несправедливо приписав це впливові кочових народів, таких як половці, та ін. Об'єднання двох землеробських племен русів з іллірійцями дало якісний скачок, оскільки об'єднало творчі здобутки обох культур (досвід в землеробстві і кераміці з досвідом використання коня та винайденням тяглової сили для землеробства – пари волів, об'єднаних ярмом). Тобто сьогодні українці є повноправними спадкоємцями як русів (Мізинська та Середньостогівська культури) так і іллірійців (Трипільська культура). І якщо походження русів простежується як плем'я, що 20 тис. р. до н.е. прийшло з Волині («І та волинь є першим родом, будучи їх початком» (ВК, 24б)), то походження творців трипільської культури менш ясне. Одна з версій їх походження [4] твердить, що це землеробське населення, що переселилось в Північне Причорномор'я після Чорноморського потопу.

Із Вікіпедії [5] відомо, що «Іллірійці (грец. *Illyrioi*) – загальна назва обширної групи індоєвропейських племен, що займали в давнину північний захід Балканського півострову від середньої течії Дунаю до Адріатичного моря (найзначніші з іллірійських племен: далмати, лібурни, істри, яподи, паннонці, дезітати,

пірусти, діціони, дардани, ардієї, таулантії, плерєї та ін.) і частково південного сходу Апенінського півострову (япіги, мессапи і ін.)». Безумовно, що іллірійці не були однорідною масою навіть на території Північного Причорномор'я. Населення Трипільської культури і культури Кукутень очевидно суттєво відрізнялося якщо не походженням, то процесом асиміляції з оточуючими племенами. Тому, коли мова йде про асиміляцію іллірійців русами, то маються на увазі ті іллірійці, що мешкали на території сучасної України. Можливо, найближчі до них нащадки іллірійців, які багато віків мешкали поряд з русами і входили на рівноправних умовах в міжплеменне об'єднання, що мало назву «Велика Сківія» – бастарни. Про це свідчить те, що у VIII ст. до н.е. неасимільована частина іллірійців, що зосередилася в Нижньому Подунав'ї під керівництвом сина князя Сківа–Бастара помандрувала в Центральну Європу і продовжила своє існування під назвою бастарнів: «І се були князь Славен із братом Сківом. І вели війни великі на сході. І сказали ті: «Йдемо до землі Ільмерської на Дунаї і пошукаємо Бастара, сина свого, що залишили там на сторожі», а ільмерці пішли на північ (мається на увазі на північ по руслу Дунаю –авт.) і там град свій Славен (сучасне м. Бритислава–авт.) заснували» (ВК, 17а). Розчинившись серед русів, іллірійці (трипільська культура) не зникли, а продовжили жити в орнаментах вишивок та в мотивах оздоблення осель наших предків.

Однак кліматичні катастрофи, які трапилися в III і II тисячоліттях до н.е. змусили майже все населення Північного Причорномор'я (уже без розподілу на русів та іллірійців) мігрувати в інші краї – Кубань, Семиріччя, Алтай, Індію і т.д. «А інші пішли з отарами до заходу сонця і там пропали. Наші ж люди пішли на долини Набурсара, потім на Сирію і Єгипет» (ВК, 6в). «І повідаємо старі слова слави нашої про святе Семиріччя наше, де наші отці гради мали були, і віддали ту землю, до землі іншої одійшли. І мали в часи ті державу...» (ВК, 19). Якось частина населення невдовзі повернулася на Прабатьківщину і вже на початок VIII ст. до н.е. князь Славен з братом Сківом (це той Сків, що за легендами Геродота є сином Геракла) мали величезну кількість худоби. І вони утримували степ від Дунаю до Волги. Греки називали цю землю Велика Сківія, а її мешканців – сківами. Наші предки руси–орі–кімерійці змінили свою назву, бо з VIII ст. до н.е. стали традиційно називатися сківами (від імені свого славного князя Сківа). Греки були далеко за морем, щоб розібратися, куди зникли киммерійці і де взяли сківи. А імперська історіографія використала цей момент, щоб розірвати зв'язок між киммерійцями і сківами, представити їх як абсолютно різні археологічні культури. Оскільки переклад з грецької шиплячих приголосних неоднозначний (як Афіни – Атени), то імперська історіографія утвердила цю назву як Велика Скіфія, щоб перервати зв'язок археологічних культур в українській історії, прив'язавши назву до скіфів китайського походження. Підміна слів «сківи» (від князя Сківа) на «скіфи» (назва племені китайського походження) стала найбільш ефективною диверсією метрополії в українській історіографії.

Коли стався землетрус в Пенджабі (середина VII ст. до н.е.), то громада переселенців прийшла до досвідченого мудрого чоловіка Орія і почала переконувати його очолити повернення на Прабатьківщину. І він згодився,

виторгувавши собі та своїм синам статус царя. Повернувшись на Прабатьківщину та об'єднавшись з місцевим населенням, вони відчули дискомфорт від різної системи влади. Якраз це змусило їх розійтись: виборний князь Кисько відійшов у пониззя Дніпра і заснував місто Луг, а цар Орій відійшов у голий степ і заснував місто Голунь [6].

Авторитарна влада царя Орія швидко консолідувала в єдину державу Русь все населення від Дунаю до Воронежа і від Дону до Карпат. І якраз тут сформувалась українська нація (політична) з етнічних племен, яких об'єднали руси під проводом царя Орія у середині VII ст. до н.е. в державу Русь. Наступний цар, син Орія – Кий вже займався розширенням держави, здійснюючи походи, зокрема, на північ, до волзьських болгар. А степи Північного Причорномор'я використовувалися нашими предками за своїм призначенням – для весняного випасу худоби. Приблизно так, як зробив Кий: «...поставив град, і тому ім'я дано Київ. Там прожили зиму і пішли по весні знов на південь і там худобу пасли до першого літа... і там водимо худобу, аби проплодитися їй волею Дажбога, його ж славимо...» (ВК, 31). «Ті бо степи ні від кого не відібрані, бо руські суть, і собі славу маємо, ворогами визнану...» (ВК, 356).

Однак демократичні традиції залишалися сильними. І як тільки син царя Кия–Лебедя виявився недолугим, традиційні демократичні принципи в Русі були відновлені: «В ті часи, після Кия, князями обирали багатьох отців, а князі окремі і всякі після князювання ставали на вічі простими мужами. І так ставала земля розквітлою, і вибрані князі дбали про людей і хляби» (ВК, 376). Півтори тисячі років від монархії Орія до монархії Рюриків Русь існувала як демократична родоплемінна держава в умовах, коли наші предки жили вільними від рабства людьми [7], щорічно обираючи та знімаючи керівників своїх; в умовах, коли найбільшими цінностями були свобода, честь і справедливість. Демократичне влаштування при слабкій центральній владі створили всі умови для розвитку місцевого самоврядування (аж до відокремлення, як це зробили ще венеци, а перед нашествиям аварів – бorusи), для розвитку етнографічних груп населення, їх оригінальної самобутності настільки, що вони й сьогодні є окрасою українського етносу [7].

Але зникнення абсолютної влади виявило тенденцію і до негативних явищ. Почала занепадати держава. Кожна громада, кожен рід, кожне плем'я почало вирішувати свої питання незалежно від інших (сьогодні це явище назвали б сепаратизмом). Особливо це проявилось (і оскільки це відомі факти від Геродота, то з допомогою них краще пояснювати) під час походу перського царя Дарія [6].

Оця демократична Русь не змогла об'єднати свої зусилля, не дивлячись на загрозу поневолення. І дійсно, а як віче однієї громади може змусити віче іншої громади прийняти потрібне рішення? Неймовірно – доводилося заманювати персів на територію інших родів, щоб змусити їх прийняти рішення боротися проти персів! А дехто говорив приблизно так: «Це ж ви ходили в Персію і захопили Мідію. Тепер перси вам мстять. А ми тут при чому?». І лише відвага, героїзм і самовідданість окремих родів дозволив реалізувати партизанську тактику і змусити персів утікати.

Ослаблення центральної влади, фактично її відсутність у мирний час, мала фатальні наслідки. Навіть ім'я держави Русь іноді зникало. У «Велесовій книзі» показано механізм зміни назви спільноти. Протягом багатьох віків існував родоплемінний устрій. Кожен рід обирав собі князя. А для воєнних походів та оборони обирали старшого князя, який керував союзними військами на випадок війни. І тоді все об'єднання іменувалося ім'ям того роду, з якого походить старший князь. Про це неодноразово згадується у «Велесовій книзі»: «Так ото руси вибирали князів своїх. І ті од родів своїх, і роди дбали про плем'я: кожному князі свої. А із князів вибирали князя старшого, і той вів до битви» (ВК, 23). «...і були ми кравенці і сківи, анти, руси, бorusи, і сурожці. І тако стали діди русове» (ВК, 7с). «Се бо антами були по руськолані, а раніше були русами і лишилися ними» (ВК, 246). «І всяк рід називався іменем своїх родичів, які правили, і звідки прийшли ... також» (ВК, 6а). Тому не потрібно дивуватися, що в певні періоди історії виявляється, що держави з назвою Русь ніби не було, а була, наприклад, Дулібія. А назва держави Русь закріпилася очевидно тому, що плем'я русів було більш войовничим, мало більший досвід та військовий талант, і їх представників частіше обирали старшими князями. Сприяла також назва землі – Русь. Тобто вже з тих часів назва «руси» відносилася не лише до представника племені русів, а й до представника всього родоплемінного об'єднання.

Слабкістю демократичної держави почали користуватися вороги. Спочатку Київ захопили хозари, потім почали нападати римляни, потім готи. Потреба в консолідації, спільній боротьбі проти ворогів привела до усвідомлення необхідності укріплення центральної влади. До оборони землі потрібно готуватися заздалегідь, а не після того, як вороги вже напали. Оце усвідомлення більшості окремих родів і племен Русі реалізувалося в створенні Антського Союзу.

Антський Союз утворили ті ж складові частини, які утворили Русь Орія і Киська: руси, дуліби, бойки, кравенці, сівери та ін., які усвідомили, що їх державі потрібна сильна центральна влада. І це дало свої результати. Руси не лише визволилися від готів, але й витіснили їх в Європу. Успіхи держави були настільки вагомими, що це зафіксовано навіть у творах візантійських авторів. Бурхливо розвиваючись, анти стають могутніми і погрожують Візантії і Риму.

Проте підсилення центральної влади, зосередження повноважень в одній, нехай і виборній посаді князя, привело до іншого негативного наслідку. Великі повноваження антським князям надавалися для ефективно оборони країни. А тепер ніяке віче не змогло стати перешкодою князю у його прагненні здійснювати завойовницькі походи. Бо завжди можна доказати, що потенційного ворога легше перемогти в його колісці, поки він не підготувався, а не тоді, коли його війська вже будуть стояти на порозі. Похід князя Гатила до Риму був успішним. Але Каталаунська битва, смерть Гатила в Бургундії та імовірне продовження участі в подальших подіях¹, призвела до втрати (для Русі) величезної кількості антів репродуктивного віку. Переселення бorusів та виснажлива війна з аварами привела до захоплення влади

¹ Мاستья на увазі Одоакр.

Рюриками. Встановлення монархії династії Рюриковичів – це не просто зміна влади. Потрібно було змусити все вільнолюбне населення України–Руси забути, що півтори тисячі років до Рюрика князів обирали щорічно. Змусити згодитися на успадкування влади. Інакше кожен рід міг зробити з князем те, що древляни з Ігорем. Рюрикам вдалося досягти мети з допомогою терору та християнської церкви.

Не слід розглядати становлення нації як одномоментний акт. Ми всі були свідками Революції Гідності, коли українці відчули відповідальність і гордість за свій народ. Але ж ми пам'ятаємо і Помаранчеву революцію, яка дала можливість обивателям відчути себе громадянами, а населення – народом (якого, правда, вожді віддали в розпорядження кримінальним елементам). А перед цим був 1918 рік і сподівання українців, потоптані армією Муравйова. А ще була Визвольна війна під проводом Б. Хмельницького, яка хоч і не привела до самостійності нації, але й не дала можливості викреслити українців зі списку націй світу. Так от всі ці спроби були спробами відновити повноцінність української нації як рівної серед інших народів. А сформувалась українська нація (політична) з етнічних племен, яких об'єднали руси під проводом царя Орія у середині VII ст. до н.е. в державу Русь. І ця держава проіснувала від Орія послідовно у вигляді:

– монархії династії Оріїв (з середини VII ст. до н.е. до 575 р. до н.е.) зі столицею в м. Голуні, потім (з 625 р. до н.е.) в м. Києві;

– демократичної родоплемінної держави, в якій кожного року обирали старшого князя (з 575 р. до н.е. до 270 р), де столицею могло бути будь-яке селище, де мешкав обраний князь (в т.ч. і в Сурожі з 423 р. до н.е.), а назва держави іноді змінювалася, в залежності, головним чином, від назви племені, з якого походив старший князь;

– Антського союзу племен – держави з попереднім устроєм, але підсиленою владою старшого князя (з 270 р. до захоплення влади Рюриком);

– Київської Русі – монархії династії Рюриків з постійною столицею в м. Києві.

Українці – спадкоємці прадавньої культури русів (як племені, так і спільноти). Все-таки, потрібно віддати належне духовним провідникам нації, які, не маючи змоги оборонитися (і, щоб не розчинитися русам «средирусских»), стали ідентифікувати себе українцями, після того, як назву руси привласнили собі сусіди. Так, ми і сьогодні – руси. Але заявляти це сьогодні, не маючи згуртованості і, відповідно, сильної держави – це дати в руки Росії додаткові можливості відновити імперію в межах колишнього Радянського Союзу.

Список використаних джерел

1. Велесова книга: Легенди. Міти. Думи. Скрижалі буття українського народу / Упорядн. Яценко Б. І. – Індоевропа. – 1995 р. – кн.1–4.
2. Білоусько О. А. Україна давня: Євразійський цивілізаційний контекст. Карті, таблиці, ілюстрації: посібник для вчителя. – К.: Генеза, 2002. – 272 с.
3. Наливайко С. С. Етнічна історія Давньої України. – К.: Світанок, 2007. – 624 с.
4. Режим доступу: <http://spadok.org.ua/tavriya/zagadky-glybyn-chornogo-morya>
5. Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%86%D0%BB%D0%BB%D1%96%D1%80%D1%96%D0%B9%D1%86%D1%96>

6. Шпот О. С. Більське городище на Сумщині – столиця царя Орія // Сіверянський літопис. – 2012. – №5. – С.121–126.

7. Шпот О. С. Про передумови виникнення козацтва // Нові дослідження пам'яток козацької доби в Україні : Зб. наук. праць / О. М. Титова (відпов. ред.), Біляєва С. О., Виноградська Л. І. [та ін.]; Наук.-досл. центр «Часи козацькі», Укр. т-во охорони пам'яток історії та культури, Істор.-культ. ас-ція «Україна – Туреччина», Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні НАН України, Нац. істор. б-ка України, – К.: Центр пам'ятокознавства НАН України і УТОПІК, 2016. – Вип.25. – 622 с. – (Серія : «Бібліотека «Часи козацькі»).

8. Шпот О. С. До питання про формування українського етносу // Науковий журнал «Українознавець». – Львів: 2018. – Вип.18. – С.70–75.

References

1. Velesova knyha: Legendy. Mity. Dumi. Skryzhali buttja ukrai'ns'kogo narodu / Uporjadn. Jacenko B. I. – Indojevropa. – 1995 r. – kn.1–4.

2. Bilous'ko O. A. Ukrai'na davnja: Jevrazijs'kyj cyvilizacijnyj kontekst. Karty, tablyci, iljustracii': posibnyk dlja vchytelja. – K.: G'enez, 2002. – 272 s.

3. Nalyvajko S. S. Etnichna istorija Davn'oi' Ukrai'ny. – K.: Jevshan zillja, 2007. – 624 s.

4. Rezhym dostupu: <http://spadok.org.ua/tavriya/zagadky-glybyn-chornogo-morya>

5. Rezhym dostupu: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%86%D0%BB%D0%BB%D1%96%D1%80%D1%96%D0%B9%D1%86%D1%96>

6. Sspot' O. S. Bil's'ke gorodyshhe na Sumshhyni – stolycja carja Orija // Siverjans'kyj litopys. – 2012. – №5. – S.121–126.

7. Sspot' O. S. Pro peredumovy vynyknennja kozactva // Novi doslidzhennja pam'jatok kozac'koi' doby v Ukrai'ni : Zb. nauk. prac' / O. M. Tytova (vidpov. red.), Biljajeva S. O., Vynogrods'ka L. I. [ta in.]; Nauk.-dosl. centr «Chasy kozac'ki», Ukr. t-vo ohorony pam'jatok istorii' ta kul'tury, Istor.–kul't. as–cija «Ukrai'na – Turechchyna», In–t movoznavstva im. O. O. Potebni NAN Ukrai'ny, Nac. istor. b–ka Ukrai'ny, – K.: Centr pam'jatkoznavstva NAN Ukrai'ny i UTOPIK, 2016. – Vyp.25. – 622 s. – (Serija : «Bibliotekha «Chasy kozac'ki»).

8. Sspot' O. S. Do pytannja pro formuvannja ukrai'ns'kogo etnosu// Naukovyj zhurnal «Ukrai'noznavec'». – L'viv: 2018. – Vyp.18. – S.70–75.

Shpotj O. S., candidate of engineering's sciences (Ukraine, Kyiv), shpotj@gmail.com

About place of Tripil'skoy culture in the process of forming of Ukrainian nation

In the article lights up the question of ancient history of Ukraine, ethnic origin of creators of the Tripil'skoy culture and its place, in the process of becoming of ethnic basis of Ukrainian nation.

Keywords: rusi, illiryjci, ariasy, kimmeriyjci, skivy, anty.

* * *

УДК [94:329.78](477.83/.86)(092)«1900/1917»(092)

Книгиницька О. В.,
здобувач кафедри нової та новітньої історії
України ім. М. Грушевського, Львівський
національний університет ім. І. Франка
(Україна, Львів), knyhyntyska81@ukr.net

ОЛЕНА СТЕПАНІВ У МОЛОДІЖНОМУ РУСІ ГАЛИЧИНИ ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТТЯ

Представлено участь О. Степанів у громадському житті Галичини початку ХХ ст., діяльність якої сформувалася під впливом родинного священничого середовища, українських суспільно-політичних процесів, які відбувалися у Львові в учнівських і студентських колах, товариствах «Пласт» та «Сокіл–Батько». Звернуто увагу на участь молодих українських жінок у феміністичних процесах. Визначальними у молодіжному русі стали парамілітарні організації національного типу.

Ключові слова: Олена Степанів, «Пласт», «Сокіл–Батько», парамілітарні організації.